Waterschap Noorderzijlvest

ALGEMEEN BESTUUR

Betreft:	Besluitvormend	Programma:	1. Waterveiligheid
Portefeuillehouder:	Reitsema		
Route:	Poho-DB		

Onderwerp
Voorkeursrichting waterbeheerprogramma 2028-2033

Bijlagen
1. Voorkeursrichting WBP 2028-2033

HET ALGEMEEN BESTUUR BESLUIT:

1. In te stemmen met voorgestelde voorkeursrichting voor het waterbeheerprogramma 2028-2033.

Inleiding
In de voorbereiding naar een nieuw waterbeheerprogramma (WBP) zijn drie varianten verkend met als doel een kader te vormen voor de uitwerking naar een nieuw WBP voor de periode 2028-2033. Tijdens de politieke woensdag op 27 mei zijn de voorkeursrichting van het dagelijks bestuur en de twee andere varianten toegelicht. Hierover heeft u zich kunnen uitspreken. De conclusies die het dagelijks bestuur uit de politieke woensdag heeft getrokken zijn dat het algemeen bestuur:

- in algemene zin positief is over de voorkeursrichting;
- er behoefte is aan meer inzicht in de dilemma's van de variant met het laagste investeringsvolume;
- meer tijd nodig heeft om de varianten op zich in te laten werken;
- op basis daarvan een oordeel kan vormen over de voorkeursrichting.

In overleg met de klankbordgroep voorziet het dagelijks bestuur hierin met voorliggende notitie. Op 21 oktober wordt u gevraagd in te stemmen met de voorkeursrichting van het dagelijks bestuur.

Beoogd effect
Door in te stemmen met de voorgestelde voorkeursrichting ligt er een duidelijk kader voor de uitwerking naar het WBP.

Argumenten

1.1. Het WBP komt tot stand door een integrale afweging tussen ambities, opgaven en haalbaarheid.

Om tot een integrale afweging te komen over wat wel en wat niet kan, staat de vraag centraal: wat is nodig en wat hebben we er wanneer voor over? Voor deze afweging zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd. We werken toe naar een WBP dat:

- voldoet aan wet- en regelgeving;
- aansluit op de blauwe omgevingsvisie en eerder gegeven bestuurlijke richtingen;
- ambities en opgaven omvat voor ons werk aan schoon en gezond water, een veerkrachtig watersysteem in elk seizoen en veilig leven met water;
- passend is binnen de financiële kaders;
- uitvoerbaar is voor de organisatie en markt;

- een duidelijk kader vormt waar Noorderzijlvest de komende 6 jaar aan werkt, ruimte houdt om te anticiperen op onvoorziene en/of nieuwe ontwikkelingen en waarbij bestuurlijke slagkracht behouden blijft.

1.2. De voorkeursrichting is tot stand gekomen na een afweging van drie alternatieven.

De voorkeursrichting is in twee fases tot stand gekomen. In de eerste fase (in het tweede kwartaal) zijn alle ambities en opgaven in beeld gebracht met het uitgangspunt dat we de ingezette koers ook de komende WBP-periode voortzetten. Vervolgens is een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Daaruit bleek ten eerste dat de ambities en opgaven niet uitvoerbaar zijn gegeven de beschikbare personele capaciteit. De tweede conclusie was dat de kosten fors zouden toenemen, namelijk een investeringsvolume van jaarlijks ca.€ 72 miljoen netto. Vanuit deze conclusies zijn op alle programma's opgaven scherper in de tijd gezet of gefaseerd. Daarmee is in de eerste fase de mogelijkheid om de planning aan te passen, zonder bestuurlijke risico's te lopen, maximaal benut.

Na deze eerste fase heeft het dagelijks bestuur in de tweede fase drie alternatieven gewogen op genoemde criteria in onderstaande tabel. Op basis van deze weging stelt het dagelijks bestuur de voorkeursvariant voor zoals het memo in de bijlage beschrijft. Onderstaande licht de twee andere alternatieven toe.

	Omvang bestuurlijke dilemma's en risico's	**Uitvoerbaar in capaciteit**	**Bestuurlijke slagkracht**	**Ambities haalbaar**	**Gemiddeld jaarlijks netto investerings-volume**
Alternatief 1	- (Groot)	+	+	-	40
Alternatief 2	+ (Klein)	-	-	+	60
Voorkeurs-richting	+ (Gemiddeld)	+/-	+	+	50

Toelichting tabel: het plusteken (+) betekent een positieve score op het criterium, het minteken (-) betekent een negatieve score op het criterium.

<u>Alternatief 1</u>
Alternatief 1 is uitvoerbaar als het gaat om capaciteit en er is een hoge mate van bestuurlijke slagkracht. Dit alternatief is voor het dagelijks bestuur echter onwenselijk vanwege de grote risico's, zoals het niet nakomen van bestuurlijke afspraken met onze partners, niet benutten van subsidies waardoor investeringen op termijn hoger uitvallen, het tenietdoen van efficiënt lopende processen en arbo risico's voor medewerkers. Onderstaande licht voorbeelden van deze mogelijke dilemma's toe. In de voorkeursvariant worden deze onderwerpen doorgezet zoals voorzien.

<u>Opgave: Verkenningsfase HWBP-project Westpolder-Eemshaven (dijktraject 6-6)</u>
Overweging*:* vanaf volgende WBP periode (2034) starten met de verkenningsfase in plaats van starten in 2028. Het effect van later starten op het investeringsvolume in de WBP-periode is in verhouding tot de totale investering gering, namelijk ca. €2,5 miljoen netto. De grote investeringen vangen namelijk pas vanaf 2034 aan.
Grootste risico's als de verkenningsfase later wordt gestart dan voorzien:
- niet nakomen van bestuurlijke afspraken binnen het HWBP (uiterlijk 2045 project afronden) en met bestuurlijke partners om koppelkansen te benutten (o.a. provincie en Tennet),

- het tenietdoen van gepleegde inzet in HWBP programmering en het doet afbreuk aan efficiënt lopende processen rondom uitvoering van het project. Het is onwenselijk de kennis en capaciteit die er is vanuit de versterking Lauwersmeerdijk niet volledig te benutten.

Opgave: gebiedsprocessen Lauwersmeer, Leekstermeer en realisatie Zuidelijk westerkwartier
Overweging: stoppen, niet starten of later starten van gebiedsprocessen.
Grootste risico's:
- doet afbreuk aan het waterschap dat we willen zijn, de afspraken met het gebied en onze partners en daarmee de betrouwbaarheid van Noorderzijlvest als partner.

Opgave: aanpassingen werkplaats Leek en Onderdendam
Overweging: de aanpassingen een WBP periode door te schuiven. Effect op het investeringsvolume totaal over 2028-2033 is ca. €9,8 miljoen netto.
Grootste risico's:
- er is nu al sprake van achterstallig onderhoud,
- uitstel levert risico's voor medewerkers op.

Opgave: 4de trap zuiveren
Overweging: de opgave een WBP periode door te schuiven. Wettelijk is die ruimte er omdat waterschappen uiterlijk 2045 moeten voldoen aan de nieuwe wettelijke eisen vanuit de Europese richtlijn stedelijk afvalwater. Effect van doorschuiven op het investeringsvolume voor de komende WBP periode is ca €19 miljoen netto. Dit is afhankelijk van nader onderzoek naar de raming van de kosten en het al dan niet kunnen verkrijgen van mogelijke subsidies. Doorschuiven betekent dat er met de beschikbare personele capaciteit meer ruimte is voor het verbeteren van de bedrijfsprocessen.
Grootste risico's van het doorschuiven:
- op dit moment worden er kosten gemaakt voor voorbereiding en onderzoek. Dit betreft de kosten zoals genoemd in het voorbereidingskrediet.
- Subsidiekansen zijn tijdgebonden; na de WBP periode starten betekent dat dit tot verlies van financieringskansen leidt. Tenzij nieuwe subsidiekansen zich aandienen betekent het dat het niet meer mogelijk is om minimaal 50% van de investering gesubsidieerd te krijgen.
- Doorschuiven betekent dat we afwijken van de verwachting die samenwerkingspartners hebben. Er is al samen met partners inzet gepleegd op het verkrijgen van subsidies. Doorschuiven heeft ook in financiële zin invloed op samenwerkingspartners en raakt mogelijk het beeld van derden over Noorderzijlvest als betrouwbare samenwerkingspartner.
- De 4e trap zuiveren is geen losstaande maatregel. Er is sprake van een samenhangende opgave op RWZI Garmerwolde waarin meerdere onderwerpen tegelijk spelen: verwijdering van organische microverontreinigingen, uitbreiding van de verwerkingscapaciteit, verbetering van bedrijfszekerheid van verouderde installaties, verduurzaming van processen in verband met de stikstofnorm en de aansluiting van de tweede Damsterdiepleiding. Later starten maakt het gezien de combinatie met andere opgaven op Garmerwolde niet automatisch eenvoudiger en goedkoper.

Alternatief 2
Het tweede alternatief kent enerzijds minder bestuurlijke dilemma's om opgaven te faseren of later in de tijd te zetten. Anderzijds neemt de bestuurlijke slagkracht in dit alternatief sterk af. Doordat de capaciteit van de organisatie bij dit alternatief knelt, is er geen ruimte om als bestuur effectief te handelen bij onvoorziene en/of nieuwe (externe) ontwikkelingen of bestuurlijke herpositionering. Dit alternatief brengt naast het beperken van bestuurlijk effectief handelen ook grote risico's met zich

mee in zowel kwaliteit van het werk, (tijdig) bereiken van resultaten als het welzijn van medewerkers. Dit alternatief valt om die reden af.

1.3. De voorkeursrichting is passend binnen de personele capaciteit – uitgaande van 6fte jaarlijkse groei voor autonome ontwikkelingen - en biedt de mogelijkheid voor het bestuur om effectief te blijven sturen op ambities en opgaven uit het WBP.

De voorkeursrichting voldoet aan de genoemde uitgangspunten onder 1.1. De voorkeursrichting betekent een WBP waarbij de ambities van Noorderzijlvest ver reiken. De opgaven blijven stevige inspanningen vragen en de mate van geplande investeringen is onverminderd hoog. Met de voorkeursrichting is een balans gezocht tussen zowel de mogelijkheid ambities te halen, bestuurlijke slagkracht te behouden en tegelijkertijd ook uit te voeren wat we in het WBP aankondigen. Met de voorkeursrichting ligt het accent op onze maatschappelijke rol in de omgeving, het verder toepassen van water en bodem sturend en blijvende inzet op het beheren en onderhouden van onze assets tegen aanvaardbare risico's en maatschappelijk verantwoorde kosten.

Gedurende de uitvoeringsperiode van het WBP blijft de inzet er erop gericht het investeringsvolume te drukken. Kansen voor externe financiering blijven we verkennen en benutten, bijvoorbeeld financiering vanuit het Deltaprogramma, Nij begun en gezamenlijke financiering met partners door opgaven waar mogelijk te koppelen – bijvoorbeeld op het gebied van water en klimaatadaptatie. Opgaven voeren we uit met een omgevingsbewuste werkwijze. Als bijvoorbeeld blijkt dat er onvoldoende energie of urgentie wordt gevoeld bij partners in gebiedsprocessen, dan heroverwegen we of we inzet op het betreffende gebiedsproces willen voortzetten. Overall geldt dat het bestuur gedurende uitvoeringsfase van het WBP ook bij grotere investeringen aan zet blijft om keuzes te maken. Dit loopt via het reguliere besluitvormingsproces.

Risico’s & Kanttekeningen

2.1. De voorkeursrichting kent bestuurlijke dilemma’s

De dilemma’s en risico’s zijn beschreven in bijgevoegd memo over de voorkeursrichting. Het algemeen bestuur wordt geïnformeerd in het geval dat gedurende de WBP-periode blijkt dat bijstelling op onderdelen nodig is. Na twee jaar (in 2030) vindt een tussentijdse evaluatie plaats over de voortgang van de opgaven en uitvoerbaarheid voor de organisatie. Nieuwe interne en externe ontwikkelingen, nieuw bestuur, financiële factoren zoals het risico op rentestijging kunnen redenen zijn voor herijking. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie kan als nodig de programmering en/of capaciteit worden aangepast. De evaluatie en het bestuurlijk gesprek over de consequenties wordt zoveel als mogelijk gekoppeld aan de P&C cylcus van dat moment.

Tijdens het ontwikkelen van het WBP kijken we ver vooruit. Tegelijkertijd staat de wereld niet stil en zullen nieuwe ontwikkelingen leiden tot nieuwe bestuurlijke keuzes. Nieuwe ontwikkelingen zullen leiden tot herpositioneringsvraagstukken met bijbehorende capaciteits- en investeringsvraagstukken. Voorbeelden zijn de wet weerbaarheid kritieke entiteiten, cyberbeveiligingswet en nieuwe taken die in de toekomst op ons afkomen rondom grondwateronttrekkingen. Als er richting vaststelling van het nieuwe WBP meer inzicht ontstaat in de consequenties dan wordt dit betrokken bij de besluitvorming.

Financiën

De geplande investeringen blijven met de voorkeursvariant onverminderd hoog. Kosten nemen net als bij andere waterschappen toe als gevolg van klimaatverandering, extremer weer, strengere eisen aan waterkwaliteit, maar ook vervangingsopgaven. Het dagelijks bestuur kiest er met de voorkeursvariant voor om onvermijdelijke ingrepen en investeringen niet af te wentelen op toekomstige generaties. De inzet voor de komende programmaperiode leidt tot een gemiddeld investeringsvolume van ca €50,4 miljoen netto per jaar. Voor de vierde trap zuiveren geldt dat nader onderzoek naar de kosten wordt gedaan om de kostenindicatie aan te scherpen. De koers van het

dagelijks bestuur is vasthouden aan het genoemde investeringsvolume. Mochten de nieuwe ramingen dusdanig impact hebben dat het gemiddeld investeringsvolume hoger uitkomt dan wordt het AB hierover geïnformeerd en de ligt de keuze voor op welk tempo de opgave wordt uitgewerkt. In algemene zin geldt dat jaarlijks in de jaarplannen concrete maatregelen en bijbehorende kosten nader worden uitgewerkt. De mogelijkheid voor het bestuur blijft bestaan om bij te sturen via de reguliere P&C cyclus.

Tijdens de politieke woensdag van 27 mei zijn de financiële consequenties van de voorkeursvariant toegelicht. Daarin zijn ook de aannames toegelicht waar in de berekeningen rekening mee is gehouden. Deze aannames zijn: voor autonome groei 6 fte jaarlijkse toename, toename exploitatie 2% jaarlijks voor programma 1, 2, 3 en 4 o.a. voor organisatieontwikkeling, inflatie 2,5 % en rente 3,5% voor rentelasten van nieuwe investeringen. We werken met deze aannames, om een indicatieve verwachting te kunnen geven voor de komende zes jaar. De uitkomsten zijn geen exacte uitkomsten en kennen een onzekerheidsmarge.

Op basis van genoemde aannames en met gelijkblijvend financieel beleid zijn op 27 mei een aantal financiële kengetallen de voorkeursvariant toegelicht. Deze zijn getoetst aan de criteria uit het bestuurlijke vertrekpunt:

1. De berekende jaarlijkse tariefstijging zal met het voorkeursscenario voor een voor een gezin met een koophuis uitkomen tussen de 5 en 8 %. Dit benadert nagenoeg de verwachtingen die destijds in het uitvoeringsprogramma zijn berekend (ca. 4 – 7,5%).
2. De schuldquote is in het voorkeurscenario 4,4. Dit is hoger dan het maximale toetsingscriteria van 4,1 dat is aangehouden. Het streven is om met doorontwikkeling van het financieel beleid te komen tot een schuldquote van 4,0.
3. De schuldomvang neemt, bij ongewijzigd beleid, met ca. €614 miljoen verder toe dan de richting van het uitvoeringsprogramma (oplopend naar ca. €580 miljoen).

Op basis van de actuele inzichten uit het jaarplan wordt verwacht dat de voorkeursrichting gedurende de WBP-periode binnen de vastgestelde financiële cijfers blijft zoals gepresenteerd op 27 mei. De uiteindelijke uitkomst blijft afhankelijk van beleidsmatige keuzes, keuzes in het financieel instrumentarium en externe economische ontwikkelingen, waaronder inflatie- en renteontwikkelingen.

Communicatie

-

Uitvoering

Voorliggende voorkeursrichting wordt uitgewerkt in een ontwerp-WBP. Het WBP geeft daarmee een duidelijk kader waar Noorderzijlvest de komende zes jaar op inzet. Na een periode van groei is het nu nodig de organisatie te stabiliseren. Om het WBP goed uit te kunnen voeren is het noodzakelijk te blijven ontwikkelen als organisatie. Ontwikkeling richt zich op drie focuspunten:

- duidelijkheid over de koers binnen de gehele organisatie,
- assetmanagement en datagedreven werken als vast onderdeel van de werkwijze,
- sturing verbeteren op het programma omgeving en organisatie.

Voor de uitvoerbaarheid van het WBP is uitgegaan van jaarlijkse groei van 6 fte als gevolg van autonome ontwikkelingen. Na twee jaar (in 2030) vindt een tussentijdse evaluatie plaats over de voortgang van de opgaven. Daarbij worden zowel interne en externe ontwikkelingen, eventuele bestuurlijke herpositionering, financiële ontwikkelingen als de impact op de uitvoerbaarheid in de organisatie betrokken. Op basis van de uitkomst van de evaluatie kan als nodig de programmering en/of capaciteit worden aangepast. Tussentijds is via de P&C cyclus de mogelijkheid bij te stellen op de opgaven.

Toelichting
Met het instemmen met voorgestelde voorkeursrichting ligt er een duidelijk kader voor de uitwerking naar een definitief WBP voor de periode 2028-2033. Na twee jaar vindt een tussentijdse evaluatie plaats, op basis waarvan het WBP herijkt kan worden als daar aanleiding voor is. De evaluatie wordt zoveel als mogelijk gekoppeld aan de P&C cyclus van dat moment. Het definitieve WBP ligt eind 2027 ter besluitvorming voor in het algemeen bestuur.